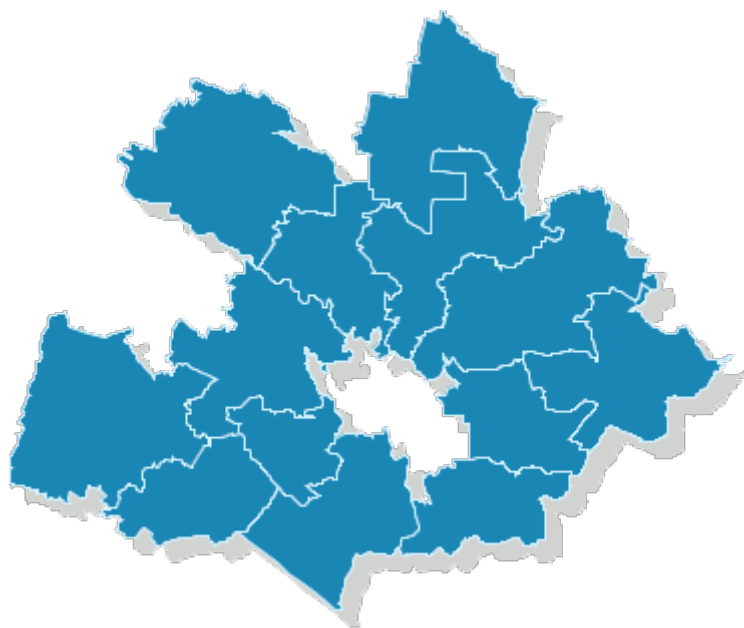

**POWIATOWY PROGRAM
PROFILAKTYCZNY W ZAKRESIE
PROMOWANIA I WDRAŻANIA
PRAWIDŁOWYCH METOD
WYCHOWAWCZYCH W STOSUNKU
DO DZIECI ZAGROŻONYCH
PRZEMOCĄ W RODZINIE
NA LATA 2015-2020.**

Opole, 2015

1. Charakterystyka zjawiska przemocy

Pojęcie przemocy jest powszechnie spotykane w życiu społecznym. Pomimo to, jednoznaczne zdefiniowanie pojęcia przemocy w rodzinie jest trudne, ze względu na jego interdyscyplinarny charakter. Najbardziej wielofunkcyjne, teoretyczne wyjaśnienie zjawiska przemocy zamieszczone zostało w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie. Celem ustawy jest „zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowanie i wspieranie działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie”. Dodatkowo podkreśla, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka: prawo do życia, prawo do zdrowia, poszanowania godności osobistej. Publiczne władze mają obowiązek zagwarantować obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich wolności oraz praw. Podana w ustawie definicja określa przemoc jako „jednorazowe albo powtarzające się, umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność osobistą, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powoduje szkody na ich zdrowiu fizycznym i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

W literaturze przedmiotu proponuje się cztery perspektywy patrzenia na przemoc: prawną, moralną, psychologiczną i społeczno- polityczną. Psychologiczne spojrzenie na przemoc podkreśla rolę i znaczenie cierpienia, bezradności i niemocy ofiary. Stanowi postawę w niesieniu pomocy ofiarom w wyzwoleniu się od agresorów, sprawców przemocy, w naprawianiu szkód, przede wszystkim emocjonalnych, jakie nastąpiły w jej wyniku. Z perspektywy społecznej istotne są czynniki zawarte w obyczajach, tradycjach, postawach społecznych, które przemoc domową usprawiedliwiają, tłumaczą, a przez takie zachowanie sprzyjają sprawcy. Definiując przemoc zwraca się, uwagę, że przemoc jest związana z intencjonalnym działaniem sprawcy, jest skutkiem takiego działania. Jeśli sprawca nie chciał wyrządzić swojej ofierze krzywdy, ale prowokował działanie, które zmierzało w takim kierunku, to jest to przemoc. Definiowane zjawisko związane jest także z naruszeniem praw lub dóbr osobistych, które są zarówno opisywane przez dokumenty humanistyczne, akty prawne lub są częścią dorobku kulturowo- obyczajowego. Ważnym elementem przemocy jest nierównowaga między sprawcą a ofiarą. Ofiara jest zazwyczaj osłabiona lub nie posiada zdolności do samoobrony. Przemoc związana jest również z powodowaniem szkód osobistych, które są często niezauważalne zarówno przez otoczenie, jak i przez same ofiary.

Przemoc domowa miewa różną temperaturę, stopień nasilenia, może być zimna albo gorąca. U podstaw przemocy gorącej znajduje się furia, dynamiczne, naładowane gniewem zjawisko pęknięcia tamy emocjonalnej, uruchamiające zachowania agresywne, napady złości. Furia jest wybuchem skumulowanych i niemożliwych do powstrzymania uczuć złości lub wściekłości. Jest to nie tylko groźne, ale także wstydlive zachowanie. Furia jest najczęściej rozładowana w aktach przemocy fizycznej lub psychicznej. Może towarzyszyć jej pragnienie wywołania cierpienia lub zaszkożenia. Przemoc gorącą mogą powodować intensywne przeżycia, frustracje, niespełnienie pragnień lub oczekiwań. Pojawiająca się agresywna reakcja na stres kieruje się przeciwko członkom rodziny. Sprawcy towarzyszy przeświadczenie o braku zdolności ofiary do obrony oraz poczucie bezkarności. Przemoc chłodna wydaje się być znacznie spokojniejsza i łagodniejsza, choć czasem to spokój tylko pozorny i dlatego niebezpieczny. Sprawca skrywa silne emocje, skutecznie je tłumi, ukrywa bądź hamuje ich istnienie lecz tak naprawdę realizuje wcześniej zaplanowany scenariusz działania. Agresor realizuje jakiś plan, a zmierzając do celu jest w stanie zrobić wszystko, nawet jeśli zdaje sobie sprawę z zadawanego cierpienia.

Rodziny doświadczające przemocy wykształciły zasady radzenia sobie z nią, funkcjonowania w poszczególnych cyklach przemocy i reagowania na nią. Przemoc jest

wpisana w tożsamość rodziny. Każda zmiana, poszukiwanie pomocy jest traktowane jako atak na tożsamość rodziny. Członkowie tej struktury reagują więc oporem, gdyż rzeczywistość im znana jest związana z doświadczaniem przemocy. Wyzwolenie się od niej niesie ze sobą zmiany, na które członkowie, także ofiary przemocy, mogą reagować lękiem i niepewnością. Paradoksalnie dla rodziny dotkniętej przemocą życie z nią jest bardziej bezpieczne, niż wyzwolenie się od działań przemocowych. By charakterystyka zjawiska przemocy była pełna należy zwrócić uwagę na skutki, jakie niesie ze sobą zamierzone, intencjonalne czynienie krzywdy i szkody drugiemu człowiekowi. Należy jednak spojrzeć na skutki przemocy, które dotyczą nie tylko poszczególnych członków rodziny, ale także rodzinę, jako system. Człowiek spotyka się z przemocą, jako jej ofiara, sprawca lub świadek czy widz. Każdy ten kontakt ma swoją dynamikę, specyfikę, ale każdy wywiera na człowieka wpływ. Warto jest zaznaczyć, że w rodzinie dotkniętej przemocą, obecne są wszystkie te elementy.

Przemoc kształtuje i zniewala umysł ofiary. Gdy ofiarą jest dziecko, doświadczanie przemocy uszkadza jeszcze niewykształcony umysł głębiej i od samych fundamentów, jednocześnie nie natrafiając na żaden opór. Inaczej niż osoby dorosłej, która doznaje przemocy po raz pierwszy w dorosłym życiu. Ma ona większą szansę na stawienie oporu, bronienie się, często w dramatyczny sposób. Dopiero powtarzające się wielokrotnie, sumujące się krzywdzenie powoduje, że umysł ofiary załamuje się i przestaje się bronić.

Specyficzna sytuacja ofiary polega na tym, że sprawca ma do niej ciągły dostęp. Sprawca potrafi przewidywać zachowanie ofiary i może ją kontrolować. Skutki dla ofiary przemocy, bez względu na płeć, czy wiek są rozległe. Ofiary przemocy często zgłaszają się do gabinetów lekarskich i psychoterapeutycznych, szukając pomocy ze względu na problemy zdrowotne czy emocjonalne, nie łącząc ich bezpośrednio z doświadczaniem przemocy. Tymczasem literatura podaje, że ofiary przemocy w rodzinie, dotyczą takie same problemy natury medycznej i psychiatrycznej, jak weteranów wojennych, czy ocalałych z obozów koncentracyjnych.

Przemoc wpływa w sposób niekorzystny na rozwój dziecka. Jest to spowodowane faktem, że sprawcami przemocy są osoby najbliższe dziecku, które powinny zapewnić poczucie bezpieczeństwa. Doświadczenia przeżyte w dzieciństwie mają wpływ na całe życie dziecka. Dowiaduje się ono, że sposobem na rozwiązanie konfliktu jest przemoc. Co wpłynie negatywnie na życie społeczne jednostki. Objawia się to już we wczesnych latach życia, kiedy dzieci zaczynają stosować przemoc wobec zabawek, rówieśników czy dorosłych. W rodzinie w której mężczyźni stosują przemoc wobec kobiet, chłopcy uczą przemoc wobec kobiet. Z kolei dziewczynki przyjmują obraz bitej, maltretowanej, poniżanej kobiety.

Dziecko będące ofiarą przemocy lub jej świadkiem, staje się skłonne do przejawiania agresji. Jest to skutkiem działania międzypokoleniowej przemocy. Choć badania zaprzeczają stwierdzeniu, że osoby maltretowane w dzieciństwie zostają maltretującymi dziećmi, to bez wątplenia przemoc w oczach dziecka, wywiera wpływ na całe jego późniejsze życie. Mężczyźni, którzy byli krzywdzeni w okresie dzieciństwa częściej przyznają się do stosowania agresji fizycznej lub psychicznej czy też łamania prawa. Problemy te związane są z traumatycznymi przeżyciami w dzieciństwie, którym to towarzyszyły ciągle stany napięcia. Skutkowało to powstaniem problemów w zachowaniu i w psychice młodych ludzi.

Przemoc jest destrukcyjną siłą, która niszczy cały system rodzinny, dlatego niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie. Ponadto niezbędne jest prowadzenie działań profilaktycznych mających na celu zatrzymanie lub niedopuszczenie do pojawienia się przemocy w rodzinie.

2. Profilaktyka przemocy w rodzinie

Zapobieganie przemocy w rodzinie można prowadzić na trzech poziomach postępowania. Pierwszy poziom postępowania dotyczy przemian fundamentalnych. Ma to na celu zmniejszenie liczby przypadków przemocy w rodzinie oraz próbę wyeliminowania tego problemu całkowicie. Podejmuje się działania mające na celu eliminowanie norm społecznych usprawiedliwiających przemoc, łagodzenie stresu powodowanego nierównościami społecznymi, zmniejszenie izolacji społecznej poprzez włączanie rodzin do sieci społecznych, edukację społeczeństwa w zakresie postaw dyskryminujących. Drugi poziom prewencji dotyczy przewidywania, identyfikacji czynników ryzyka występowania zachowań przemocowych. Dzięki prowadzonym badaniom można ukazać czynniki mogące prowadzić do przemocy lub zwiększające ryzyko jej wystąpienia. Znając te czynniki ośrodki i instytucje zajmujące się pomocą rodzinie, mogłyby sprawniej i efektywniej reagować na sytuacje kryzysowe w rodzinie i nie dopuścić do pojawienia się przemocy w rodzinie. Trzeci poziom prewencji dotyczy opanowania przemocy w rodzinie, leczenia jej i kontrolowanie. Dotyczy on rodzin, w których zaistniała już przemoc. Działania podejmowane na trzecim poziomie mają za zadanie obniżyć ryzyko wystąpienia fizycznych i psychicznych urazów, a także na podejmowaniu prób zapobiegania przemocy w przyszłości.

Przedstawione poziomy zapobiegania przemocy w rodzinie odpowiadają trzem płaszczyznom profilaktyki.

Profilaktyka jest to szeroko rozumiany termin, określający działania i środki stosowane w celu zapobiegania chorobom lub pojawieniu się i rozwojowi niekorzystnego zjawiska.

Profilaktyka pierwszorzędowa adresowana jest do grupy niskiego ryzyka, do ludzi zdrowych. Działania w zakresie profilaktyki pierwszorzędowej obejmują promocję zdrowia, poprawę samopoczucia społecznego, eliminowanie patologii społecznej. Na tym poziomie oddziaływać ważne jest rozwijanie różnorodnych umiejętności, które pozwolą na radzenie sobie z trudnymi sytuacjami i przeżywanymi w związku z nimi emocjami. Zapobieganie zjawisku przemocy w profilaktyce pierwszorzędowej odbywa się poprzez popularyzację wiedzy o omawianym zjawisku, sposobach rozpoznawania przemocy oraz nabyciu umiejętności przeciwdziałania jej.

Profilaktyka drugorzędowa (wtórna) adresowana jest do grupy zwiększonego ryzyka, do osób przejawiających pierwsze objawy dysfunkcji. Celem działań na tym poziomie profilaktyki jest ograniczenie głębokości i czasu trwania dysfunkcji, a także tworzenie warunków, które umożliwią wycofanie się z zachowań ryzykownych. Profilaktykę wtórną stosuje się w celu zminimalizowania i usunięcia doznanych urazów i krzywd w związku z przemocą.

Profilaktyka trzeciorzędowa adresowana jest do grupy wysokiego ryzyka, czyli do grupy, w której rozwinęły się już symptomy choroby. Działania prowadzone na tym etapie mają na celu zablokowanie procesu chorobowego i degradacji społecznej oraz umożliwienie powrotu do normalnego życia w społeczeństwie. Profilaktykę trzeciorzędową prowadzą specjaliści, mający za zadanie przerwanie dokonujących się aktów przemocy i udzielenie bezpośredniej pomocy ofierze.

Pomoc rodzinie doświadczającej przemocy lub zagrożonej przemocą powinna odbywać się na wielu płaszczyznach, gdyż tylko całościowe i interdyscyplinarne podejście do zjawiska przemocy może przynieść zadowalające rezultaty.

3. Diagnoza potrzeb w zakresie profilaktyki

Powiatowy program profilaktyczny z zakresu przemocy w rodzinie obejmujący promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą został opracowany w oparciu o diagnozę zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Opolskiego.

Podstawą do stworzenia diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie była ankieta opracowana

i przeprowadzona przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Opolu, odpowiadająca zakresowi zjawiska przemocy za rok 2014 i pierwsze półrocze 2015 r. Ankieta została rozdana do 13 Ośrodków Pomocy Społecznej, Komendy Miejskiej Policji w Opolu, 147 Szkół, w tym: 60 Szkół Podstawowych, 20 Gimnazjów, 8 Szkół Ponadgimnazjalnych oraz 61 Przedszkoli. Na ankietę odpowiedziało 13 Ośrodków Pomocy Społecznej, Komenda Miejska Policji w Opolu, 112 Szkół, w tym: 50 Szkół Podstawowych, 17 Szkół Gimnazjalnych, 6 Szkół Ponadgimnazjalnych oraz 39 Przedszkoli.

Uzyskane dane wskazują, że liczba rodzin dotkniętych przemocą w pierwszym półroczu 2015 r. jest zbliżona do liczby rodzin dotkniętych przemocą w całym 2014 r. Zjawisko to w największym stopniu zauważalne jest w gminie Niemodlin.

Uzyskane z Ośrodków Pomocy Społecznych dane wskazują na niewielką liczbę przeprowadzonych programów profilaktycznych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie. Programy profilaktyczne realizowane są natomiast przez Komendę Miejską Policji w Opolu. Biorąc pod uwagę stale rosnący zakres zjawiska przemocy, należy zwrócić większą uwagę na realizowanie programów profilaktycznych. Programy profilaktyczne powinny być realizowane przez każdą instytucję zajmującą się zjawiskiem przemocy.

4. Cele programu profilaktycznego

Cel główny: Ograniczenie problemu przemocy i skutków stosowania przemocy poprzez prowadzenie działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Cele szczegółowe:

1. Specjalistyczna pomoc w stosunku do dzieci i młodzieży zagrożonej przemocą.
2. Wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej roli rodziny.
3. Upowszechnienie informacji o instytucjach pomocowych.

5. Zadania

1.	Cel szczegółowy: Specjalistyczna pomoc w stosunku do dzieci i młodzieży zagrożonej przemocą.		
	Działanie	Realizatorzy	Termin realizacji
1.1	Diagnoza środowiska rówieśniczego.	PCPR Szkoly Placówki opiekuńczo-wychowawcze Policja OPS	2015-2020
1.2	Udzielenie specjalistycznej pomocy i wsparcia dzieciom i młodzieży zagrożonej przemocą	PCPR Szkoly Placówki opiekuńczo-	2015-2020

		wychowawcze Poradnie psychologiczno- pedagogiczne Policja OPS Służba zdrowia	
1.3	Kierowanie do specjalistów z zakresu terapii, uzależnień, pracy socjalnej, prawa i medycyny.	PCPR Szkoly Placówki opiekuńczo- wychowawcze Poradnie psychologiczno- pedagogiczne OPS Policja Służba zdrowia	2015-2020
2.	Cel szczegółowy: Wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej roli rodziny.		
2.1	Promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych.	PCPR Szkoly OPS Placówki opiekuńczo- wychowawcze Poradnie psychologiczno- pedagogiczne Policja	2015-2020
2.2	Prowadzenie grupowych lub indywidualnych konsultacji, warsztatów, spotkań dla rodziców	PCPR Szkoly OPS Placówki opiekuńczo- wychowawcze Poradnie psychologiczno- pedagogiczne	2015-2020
3.	Cel szczegółowy: Upowszechnienie informacji o instytucjach pomocowych.		
3.1	Upowszechnianie informacji o formach wsparcia oraz instytucjach i placówkach udzielających pomocy ofiarom, świadkom i sprawcom przemocy w rodzinie poprzez prowadzenie lokalnych kampanii społecznych	PCPR Szkoly Placówki opiekuńczo- wychowawcze Poradnie psychologiczno- pedagogiczne OPS Policja	2015-2020

6. Realizacja programu

Powiatowy program profilaktyczny z zakresu przemocy w rodzinie obejmujący promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w latach 2015-2020 skierowany jest do rodzin zagrożonych przemocą.

Koordinatorem Programu profilaktycznego z zakresu przemocy w rodzinie obejmujący promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą na lata 2015 – 2020 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opolu, które przy jego realizacji współpracować będzie z Komendą Miejską Policji w Opolu, miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, Poradniami Psychologiczno – Pedagogicznymi, placówkami oświatowymi i placówkami opiekuńczo – wychowawczymi funkcjonującymi na terenie Powiatu Opolskiego.

Powiatowy program profilaktyczny z zakresu przemocy w rodzinie obejmujący promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w latach 2015-2020 finansowany będzie ze środków własnych powiatu, gmin i województwa, a także ze środków własnych instytucji współuczestniczących.

Monitorowanie programu odbywać się będzie poprzez sporządzanie rocznego sprawozdania z realizacji programu, które przedkładane będzie Zarządowi Powiatu Opolskiego.

7. Przewidywane efekty realizacji programu

1. Zwiększenie wiedzy w obrębie wzorców, norm społecznych i profilaktyki zdrowia.
2. Spadek przypadków przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie zakresu informacji dotyczącej zjawiska przemocy oraz wymiana informacji pomiędzy podmiotami zajmującymi się problematyką przemocy w rodzinie.
4. Udzielanie specjalistycznej pomocy dzieciom i młodzieży zagrożonej przemocą.
5. Poprawa umiejętności wychowawczych i opiekuńczych u rodziców.

8. Zakończenie

Powiatowy program profilaktyczny z zakresu przemocy w rodzinie obejmujący promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w latach 2015-2020 jest niezbędnym i nieodłącznym elementem Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. Działania związane z realizacją programów profilaktycznych jest nie mniej ważne niż działania związane z niwelowaniem skutków przemocy w rodzinie. Realizacja programu profilaktycznego z zakresu przemocy w rodzinie obejmującego promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą ma na celu przyczynienie się do poprawy stanu bezpieczeństwa rodziny.